

TERO ALSTOLA

Tell Fekheriyen piirtokirjoitus

Johdanto

Tell Fekheriyen rauniokumpu, muinainen Sikanin kaupunki, sijaitsee Habur-joen alkulähteillä Pohjois-Syyriassa Turkin rajan tuntumassa. Paikalta on vain pari kilometriä matkaa toiselle rauniokummulle Tell Halafiin, jossa sijaitsi Gosanin kaupunki. Toisen kuninkaiden kirjan mukaan (17:3–6) Assyrian kuningas siirretti israelilaisia 720-luvulla eaa. tälle alueelle. Haburin yläjuoksu oli runsassateista ja hedelmällistä viljelysmaata, ja alueen kautta kulki tärkeä kauppa- ja kauttakulkureitti Mesopotamiasta Välimeren rannikolle.

Vuonna 1979 Tell Fekheriyessä suoritetuissa kaivauksissa löydettiin basalttipatsas, joka on veistetty assyrialaisen vaikutteiden mukaan. Patsas kuvaa Had-jisiä, Gosanin kuningasta, jonka vaatteen helmaan on kirjoitettu pääpiirteissään sama teksti assyriaksi nuolenpäillä ja arameaksi aakkoskirjoituksella. Assyrialainen teksti on sijoitettu arvokkaammalle paikalle patsaan etupuolelle, ja aramealainen versio on kirjoitettu jäljelle jääneeseen, hieman liian pieneen tilaan. Hyväkuntoinen patsas ajoitetaan 800-luvulle eaa., jolloin Haburin alue oli jo liitetty osaksi Assyrian imperiumia. Patsaan assyrialaisesta tekstistä käykin ilmi, ettei Had-jisi ollut itsenäinen kuningas vaan alueen assyrialainen kuvernööri, *šakin māti*.

Patsaan teksti on helposti luettavissa, ja se jakaantuu kahteen pääosaan, joista ensimmäinen perustunee akkadinkieliseen ja jälkimmäinen aramealaiseen pohjatekstiin. Ensimmäinen osa on patsaan alkuperäinen omistusteksti, jossa kuningas asettaa patsaansa seisomaan Hadadin edessä: Myrskynjumalaa ylistetään monin tavoin, minkä jälkeen kuninkaalle toivotaan siunausta. Tekstin toinen osa (assyrialaisen tekstin rivit 19–

38, aramealaisen tekstin rivit 12b–23) liittyy myöhempisiin tapahtumiin. Tuntemattomaksi jäänyt henkilö on kunnostanut patsaan ja liittänyt sen tekstiin koko joukon kirouksia sitä kohtaan, joka poistaa Had-jisin nimen Hadadin temppelin esineistä. Pääosa kirouksista liittyy maatalouteen, ja ne muistuttavat merkittävästi kirouksia esimerkiksi Viidennessä Mooseksen kirjassa (28:38–42).

AJOITUS: 800-luku eaa.

KIELI: Aramea ja assyria (akkadi)

KIRJOITUSMATERIAALI: Basaltti

LÖYTÖPAIKKA: Tell Fekheriye, Syyria

NYKYINEN SIJAINTI: Damaskoksen kansallismuseo, Syyria

EDITIO: KAI (2002) 309

Assyrialaisen tekstin käännös

¹Adadille, taivaan ja maan kanaalinvalvojalle. (Adad) antaa ²yltäkyläisyyden sataa alas ja lahjoittaa laitumen ja juottopaikan ³kaikkien kaupunkien asukkaille. Hän antaa ⁴toimeentulon ja ruokauhrit ⁵jumalille, veljilleen. Hän on jokien kanaalinvalvoja, ⁶joka tekee maankolkat vauraksi, armollinen jumala, ⁷jota on hyvä rukoilla. Hän asuu Gosanissa.

⁸Suurelle herralle, herralleen, Gosanin kuvernööri Adad-iti,

⁹Gosanin kuvernöörin Samas-nurin poika (pystytti tämän patsaan).

¹⁰Pitääkseen henkensä elävänä, pidentääkseen päiviään, ¹¹tehdäkseen vuotensa monilukuisiksi, pitääkseen huoneensa, jälkeläisensä ¹²ja väkensä hyvinvoivina, pitääkseen sairauden poissa ¹³ruumiistaan – jotta rukoukseni kuultaisiiin ¹⁴ja suuni puhe hyväksyttäisiin – hän on pyhittänyt (tämän patsaan) ja ¹⁵antanut (sille uhreja).

Myöhemmin kuka tahansa korjatkoon sen vauriot ¹⁶ja asettakoon (siihen) nimeni.

Mutta jos joku ¹⁷poistaa nimeni ja asettaa oman nimensä (sen tilalle), ¹⁸uljas Adad olkoon hänen syyttäjensä.

¹⁹(Tämä on) Adad-itin, Gosanin, ²⁰Sikanin ja Zaranin kuvernöörin, patsas.

²¹Laajentaakseen valtaansa, pidentääkseen valtakauttaan ²²ja miellyttääkseen suunsa puheella jumalia ja ihmisiä ²³hän teki tämän patsaan aiempaa ²⁴mahtavammaksi.

Sikanissa asuvan Adadin, ²⁵Haburin herran, eteen ²⁶hän pystytti patsaansa.

Siltä, joka poistaa nimeni ²⁷herrani Adadin temppelein esineistä, ²⁸herrani Adad ²⁹älköön ottako vastaan leipää tai vettä. Myöskään valtiattareni Sala ³⁰älköön ottako vastaan hänen leipäänsä tai vettä. Hän kylväköön mutta älköön ³¹niittäkö. Hän kylväköön tuhat mitta ³²mutta korjatkoon vain yhden. Sata uuhta älköön tehkö ³³yhtä karitsaa kylläiseksi. Sata lehmää älköön tehkö yhtä vasikkaa kylläiseksi. ³⁴Sata naista älköön tehkö yhtä poikaa kylläiseksi. ³⁵Sata leipojatarta älköön täyttäkö ³⁶yhtä uunia. Poimijat kerätkööt tähkiä jätekasoista. ³⁷Päänsärky, rutto ³⁸ja unettomuus älkööt kadotko hänen maastaan!

Huomioita

- ¹ **taivaan ja maan kanaalinvalvoja:** Myrskynjumala Adadin arvonimi viittaa hänen rooliinsa veden sääntelijänä. Länsiseemiläisessä kulttuuripiirissä jumala tunnettiin nimellä Hadad.
- ¹¹ **huoneensa:** Tarkoittaa sukua tai palatsia.
- ¹³⁻¹⁴ **jotta rukoukseni kuultaisiin ja suuni puhe hyväksyttäisiin:** Yllättävä minämuodon käyttö lienee piirtokirjoituksen esikuvana toimineen varhaisemman tekstin vaikutusta.
- ²¹ **valtaansa:** Kirjaimellisesti ”valtaistuintaan”.
- ²⁹ **leipää tai vettä:** Tarkoittaa ruoka- ja juomauhria.
- ²⁹ **Sala:** Myrskynjumala Adadin puoliso.

Aramealaisen tekstin käänös

¹(Tämä on) Had-jisin patsas, jonka hän pystytti Sikanin Hadadin, ²taivaan ja maan kanaalinvalvojan eteen. (Hadad) lähettää alas rikkauksia ja lahjoittaa laitumen ³ja juottopaikan koko maalle. Hän antaa veden ja uhriastian ⁴kaikille jumalille, veljilleen. Hän on

kaikkien jokien kanaalinvalvoja, joka tekee ⁵kaikki maat vauraiksi, armollinen jumala, jota on hyvä rukoilla. Hän asuu ⁶Sikanissa.

Hän on suuri herra, Gosanin kuninkaan Had-jisin, Gosanin kuninkaan Sas-nurin pojan, ⁷herra. Jotta hänen henkensä eläisi, hänen päivänsä olisivat pitkät, ⁸hänen vuotensa tulisivat lukemattomiksi, hänen huoneensa voisi hyvin, hänen jälkeläisensä voisivat hyvin, ⁹hänen väkensä voisi hyvin, jotta sairaus pysyisi poissa hänestä, hänen rukouksensa tulisi kuulluksi ja ¹⁰hänen suunsa puhe vastaanotetuksi, hän on pystyttänyt (tämän patsaan) ja antanut sille (uhreja).

Tulevaisuudessa, jos ¹¹se on ränsistynyt, kuka tahansa pystyttäköön sen uudelleen ja asettakoon nimeni siihen.

Mutta jos hän poistaa siitä nimeni ¹²ja asettaa siihen oman nimensä, olkoon sankari Hadad hänen syyttäjänsä!

(Tämä on) Had-jisin, ¹³Gosanin, Sikanin ja Asranin kuninkaan, patsas. Valtaistuimensa perustusten takia, ¹⁴tehdäkseen elämänsä pitkäksi ja miellyttäväkseen suunsa puheella jumalia ja ihmisiä ¹⁵hän teki tämän patsaan. Hän teki sen entistä paremmaksi ja asetti patsaansa Hadadin, ¹⁶Sikanissa asuvan Haburin herran eteen.

Jos joku poistaa nimeni ¹⁷herrani Hadadin temppelin esineistä, sen kädestä herrani Hadad älköön ottako leipää tai vettä. ¹⁸Sala, valtiattareni, älköön ottako leipää tai vettä hänen kädestään. ¹⁹Hän kylväköön mutta älköön niittäkö – kylväköön hän tuhat mittaa mutta korjatkoon siitä yhden mitallisen. ²⁰Sata uuhua imettäköön karitsaa, mutta älköön se tulko kylläiseksi. Sata lehmää imettäköön ²¹vasikkaa, mutta älköön se tulko kylläiseksi. Sata naista imettäköön sylilasta, mutta älköön hän tulko kylläiseksi. ²²Sata naista leipokoon uuniin leipää, mutta älköön se täyttykö. Poimikoot hänen miehensä tunkiolta ohraa syödäkseen. ²³Älköön rutto, Nergalin ruoska, poistuko hänen maastaan!

Huomioita

- ¹ **Had-jisi:** Had on lyhyt muoto myrskynjumala Hadadin nimestä; nimi tarkoittaa ”Hadad on apuni”.

- ³ antaa veden ja uhriastian: Huolehtii, että jumalat saavat päivittäiset uhrinsa.
- ¹³ valtaistuimensa perustusten takia: Vaikeatulkintaisen kohdan käännöksessä on seurattu Lipińskin sanajakoa ja käännöstä.
- ¹⁸ Sala: Lipińskin mukaan kyseessä olisi Suwala, joka samankaltaisesta nimestään huolimatta ei ole sama jumalatar kuin Sala.
- ²² hänen miehensä: Patsaan häpäisijän alamaiset.
- ²³ Nergal: Manalan ja ruton jumala.

Kirjallisuutta

- Abou-Assaf, Ali, Bordreuil, Pierre & Millard, Alan
 1982 *La statue de Tell Fekherye et son inscription bilingue assyro-araméenne*. Etudes Assyriologiques 7. Paris: Éditions Recherche sur les civilisations.
- Kaufman, Stephen A.
 1982 “Reflections on the Assyrian-Aramaic Bilingual from Tell Fakhariyeh.” *Maarav* 3, 137–175.
- Lipiński, Edward
 1994 *Studies in Aramaic Inscriptions and Onomastics* 2. OLA 57. Leuven: Peeters.
- Sasson, Victor
 1985 “The Aramaic Text of the Tell Fakhriyah Assyrian-Aramaic Bilingual Inscription.” *ZAW* 97, 86–103.